

Pääkirjoitus

Tehdään tästä lehdestä jytky!

Syksyn kynnyksellä Viestinnän tutkimuksen päivillä – Fincom 2012 – Jyväskylässä pohdittiin viestinnän tulevaisuutta ja tulevaisuuden viestintää. Kansallinen konferenssi oli tällä kertaa virallisesti kaksikielinen, työryhmiä oli sekä suomeksi ja englanniksi. Ohjelmassa oli myös Tiedotusopillisen yhdistyksen puheenjohtaja Sinikka Torkkolan organisoima paneeli, jossa pohdittiin suomenkielisen tiedejulkaisemisen ja Media & viestintä -lehden tulevaisuutta. Tilaisuus oli sijoitettu pieneen Puutarhurintalon kokoustilaan, jonne oli kohtalaisen hankala löytää. Kaikesta huolimatta paikalla oli kunnioitettavan edustava otos maamme viestinnän tutkijoista. Osa joutui jopa istumaan käytävän puolella ja kurkkimaan sisälle avonaisesta oviaukosta. Kotimainen julkaiseminen siis sittenkin kiinnostaa.

Torkkola (ks. myös Media & viestintä 2/2012) yllytti paneelia ja yleisöä alkupuheen-vuorossaan valittelemalla lehden heikkoja tulevaisuuden näkymiä: Niin lehden talous kuin tieteellinen arvovalta ovat vaakalaudalla. Tulospaineiden ja meritoitumisen toivossa englanninkielinen julkaiseminen on yhä yleisempää, ja siksi yhä harvempi tutkija on kiinnostunut julkaisemaan artikkeleitaan kotimaisissa tiedejournaaleissa. Tämä on totta. Lehteen ei ole missään nimessä ylitarjontaa hyvistä artikkeleista, ja varsinkin kokeneemmat tutkijat suuntaavat resurssinsa toisaalle. Myöskään lehden taloudelliset varannot eivät nykyisellään riitä kaikkiin kuluihin. Konkreettinen esimerkki siitä on se, että tänä vuonna jouduttiin julkaisemaan tämä viimeinen numero tuplanumerona. Lehdenteossa kun eniten maksaa painokoneiden käynnistäminen.

Paneeliin ja yleisön keskustelu oli vilkasta. Ilmaan heiteltiin runsaasti ideoita lehden kehittämiseen ja niitä myös torpedoitiin. Professori Iiris Ruoho valitteli sitä, että lehdenteko on akateemista kotitaloustyötä. Siihen antavat aikaansa vain tunnolliset ja kiltit tutkijat, jotka kokevat kutsumukseensa edistää kotimaista julkaisutoimintaa. Olen havainnut, että lehdessä näkyi tekemisen meininkiä vielä 1990-luvulla, mutta se on sittemmin kadonnut. Seniorit, jotka istuvat vakituisissa viroissa, kirjoittavat lehteen hyvin harvoin, vaikka juuri heillä olisi siihen varaa nykyisten julkaisuluokitustenkin alla. Vielä virkaa vailla olevat jatko-opiskelijat ja tutkijat, jotka kilvoittelevat apurahoja ja pestejä, pyrkivät strategisesti kasvattamaan julkaisuluetteloaan englanninkielisillä journaliartikkeleilla. Aalto-yliopistossa työskentelevä viestinnän tutkija kertoi, kuinka siellä ohjeistetaan nuoria tutkijoita siitä, että suomenkielinen kirjoittaminen on ”hyvä harrastus”. Kansainväliset julkaisut katsotaan vasta oikeaksi työksi. Tämä ajattelu on jo levinnyt yhteiskuntatieteilijöiden ja humanistien keskuuteen, mutta sitä ei tohdita sanoa näin suoraviivaisesti.

Tilaisuudessa näytti kuitenkin vallitsevan yksimielisyys siitä, että viestinnän tutkimuksen kysymyksen asetellut ja aineistot ovat kansallisesti merkittäviä. Kuten professori Tarmo Malmberg muotoili: Media & viestintä -lehdellä on kansallinen tehtävä. Paitsi että lehti on tärkeä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta, sillä on myös tehtävä viestinnän tieteenalan suomenkielisen käsitteistön kehittämisessä.

Paneelikeskustelussa pohdittiin myös sitä, jos lehti julkaisisi yhden numeron vuodessa englanniksi. Sillä saataisiin nostettua kansainvälistä profilia ja lehteen voisi pyytää myös ulkomaisia kirjoittajia. Kuitenkin kysymyksenä herää, kenelle kansallista lehteä silloin tehdään. Löytävätkö tekstit kuitenkin sitä kautta kansainvälistä keskusteluyhteyttä? Englanninkielinen numero ei saanut juuri kannatusta, sen sijaan perinteinen kaksikielisyys katsottiin luontevaksi. Lehdessä voisi vallan mainiosti olla toisinaan myös ruotsinkielisiä artikkeleja.

Toinen lehden tulevaisuutta kuumottava kysymys on mahdollinen siirtyminen verkkojulkaisuksi. Painetun lehden tekeminen on kallista ja se on hankalasti saatavilla. Verkkolehti voisi tavoittaa laajemman lukijakunnan tai ainakin artikkeleiden käyttö olisi käytännöllisempää ja siten ehkä myös yleisempää. Lehden edellisen päätoimittajan Heikki Heikkilän mielestä painettua julkaisua kannattaa kuitenkin tehdä niin kauan kuin on siihen varaa. Vanhojen lehtien arkisto olisi hyvä olla verkossa ja uusille voisi asettaa embargon, joka on yleinen käytäntö kansainvälisissä tiedelehdissä. Vanhempia julkaisuja onkin jo Tampereella aloitettu siirtämään sähköiseen muotoon, mutta hankkeen rahat loppuivat kesken.

Myös lehden nykyinen toimitus on selvittänyt verkkojulkaisemisen mahdollisuuksia ja hankaluuksia. Verkkojulkaisemista varten tulee tehdä julkaisusopimukset jokaisen kirjoittajien kanssa. Kustannussopimus voidaan ottaa käytäntöön tulevissa julkaisuissa, mutta vanhojen lehtien kirjoittajien etsimiseen tarvitaan aikaa ja työtä, eli rahaa toteutukseen. Jos verkkojulkaisu saadaan polkaistua pystyyn, se saattaa olla halvempaa kuin paperilehden pyörittäminen, mutta silloin lehden kustantaja eli Tiedotusopillinen yhdistys ei välttämättä enää saa lehdentekoa varten myönnettyä Tieteellisten seurain valtuuskunnan painotukea. Verkkojulkaisemisessa on selvittävänä yllättävän monta kommervenkkiä ennen kuin voidaan ryhtyä toimiin. Joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin verkkoon on mentävä.

Osa tilaisuuden osallistujista oli kuitenkin hyvin skeptisiä verkon suhteen. Professori Hannu Nieminen kyseenalaisti onko tietoa siitä, miten verkkolehteä käytetään. Verkkolukeminen on yleensä täsmähakua. Ihmiset tulostavat ja lukevat sieltä vain itseä kiinnostavan artikkelin, joka jää vailla kontekstia. Miten käy silloin tieteelliselle keskustelulle?

Lehteen kaivattiin ylipäätään lisää keskustelua. Teemanumerot ovat hyvä keino koota alan tieteellisiä keskusteluja, jotka tuppavat fragmentoitumaan. Lähikuva-lehti on jo siirtynyt paljolti teemanumeroiden julkaisemiseen, lehden päätoimittaja Kimmo Laine kertoi. Teemanumero tarjoaa jutuille välittömän kontekstin, keskusteluyhteys on jo olemassa. Myös Media & viestinnässä teemanumerot ovat vetäneet puoleensa enemmän käsikirjoituksia ja ne ovat virvoittaneet yleistä vähäverisyystä. Tulevana vuonna on luvassa kaksi teemanumeroa.

Kansallisen viestinnän alan lehden tehtäväksi nähtiin kansainvälisten keskustelujen tuominen suomenkieliselle foorumille. Toivottiin lisää esimerkiksi raportteja kansainvälisistä konferensseista. Lisää haastatteluja, ei vain gurujen haastatteluja, vaan myös nousevia dynaamisia nimiä. ”Lehteen tulee saada enemmän pöhinää ja sähinää. Tehdään jytty!” lohkaisi lopuksi emeritaprofessori Ullamaija Kivikuru ja sai yleisön nauramaan.

Käsillä oleva lehti on taloudellisista syistä yhdistetty kolmas ja neljäs numero, jonka sisältö ilmentää jossain määrin viestinnän tutkimuksen laaja-alaisuutta. Jyväskylän paneelin innoittamana lehteen on heti saatu lisää keskustelua, joka jatkaa sekä syventää tilaisuuden aihealueesta. Numeron avaa Heikki Hellmanin ja Eija Poterin polttavan ajankohtainen puheenvuoro murrosvaiheesta olevasta kotimaisesta julkaisuutoiminnasta. Kirjoittajat analysoivat julkaisuutoimintaa ja -kanavia sekä arvioivat, millaisia seurauksia uudella rahoitusmallilla ja Julkaisufoorumin luokituksilla voi olla viestinnän alan julkaisuutoiminnalle. Keskeistä on, että julkaisujen merkitys kasvaa huomattavasti, sillä yliopistojen uusi rahoitusmalli lähes kahdeksankertaistaa julkaisuutoiminnan merkityksen yliopistojen rahoituksen perusteissa. Hellman ja Poteri toteavatkin, että julkaiseminen kannattaa aiempaa selkeämmin kaikilla kielillä. Myös kotimainen julkaiseminen siis kannattaa, vaikka sen painoarvo on pienempi kuin kansainvälisen.

Viestinnän tutkimuspäivien tilaisuudessa sivuttiin myös verkkolukemisen tapoja. Joitakin vastauksia tähän löytyy ensimmäisestä artikkelista, jossa Juha Herkman ja Eliisa Vainikka raportoivat tuoreesta tutkimuksestaan lukemisesta sosiaalisen median aikakaudella. Tulokset ovat maltillisia. Internetistä on tullut nuoren sukupolven suosituin media, mutta kaikki eivät ole lähteneet mukaan täysin rinnoin digitaaliseen vallankumoukseen. Painetulla medialla on vankka paikka nuortenkin lukijoiden sydämissä. Erityisesti kirjoja arvostetaan edelleen.

Herkmanin ja Vainikan artikkeli pohjaa laajoihin empiirisiin tutkimuksiin. Seuraavassa artikkelissa sen sijaan siirrytään tarkastelemaan mediaa viestinnän tutkimuksen parissa verrattain uudenlaisesta teoreettisesta näkökulmasta. Jukka-Pekka Puro hahmottelee artikkelissaan mediafenomenologian tutkimuksen alaa ja keskittyy tarkastelemaan Martin Heideggerin eksistentiaalifenomenologisen ajattelun mahdollisuuksia mediatutkimukselle. Artikkelit tuo viestinnän tutkimukseen ja lehteen tervetullutta monitieteistä ja filosofista näkökulmaa.

Kolmas artikkeli edustaa organisaatioviestinnän tutkimusta, mutta hyvin tekstianalyttisesta näkökulmasta. Marja-Liisa Kuronen tarkastelee, miten suomalaiset pörssiyhtiöt pyrkivät rakentamaan tuloksenhallintaa diskursiivisesti tilinpäätöstiedotteissa. Artikkelissa yhdistyvät mielenkiintoisesti yhteisöviestinnän ja mediatutkimuksen lähestymistavat.

Numeron loppupuolen temaattisen kokonaisuuden muodostavat kolme tekstiä valokuvajournalismin tutkimuksesta. Valokuvien ja kuvien tutkimus ei myöskään edusta yhteiskuntatieteellisen viestinnän tutkimuksen valtavirtaa, ja tässä julkaistavat

kaksi artikkelia ja yksi analyysi rikastuttavat aihealueen suomenkielistä tutkimusta. Jenni Mäenpää ja Mari Pienimäki hahmottelevat kumpikin artikkeleissaan journalististen valokuvien tutkimusta teoreettisista horisonteista. Mäenpää pohtii uutisvalokuvan objektiivisuuden käsitettä historiassa ja nykypäivän kuvajournalismissa. Pienimäki puolestaan pyrkii kehittämään journalististen kuvien genrejä luokittelevaa mallia, josta voisi olla apua mediakasvatuksessa. Marianna Laihon ja Kaarina Nikusen analyysi pureutuu uutiskuva-aineistoon lapsista Irakin sodan ja Gazan kriisin lehtikuvissa.

Allekirjoittaneen kausi lehden päätoimittajana loppuu tähän. On ollut antoisaa olla mukana näissä akateemisissa talkoissa. Toivotan onnea ja menestystä lehden kehittämiseen tulevalle päätoimittajalle Iiris Ruoholle ja toimitussihteeri Simo Pieniniemelle!